

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Історія грошей

Шифр та назва спеціальності Історія грошей
С4 «Психологія»

Інститут
ІНІ Соціально-гуманітарних технологій

Спеціалізація
Соціальні та поведінкові науки

Кафедра
Українознавства, культурології та історії науки
(310)

Освітня програма
Психологія

Тип дисципліни
Вібіркова

Рівень освіти
Перший (бакалаврський)

Форма навчання
Денна

Семестр
6

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Шишкіна Євгенія Костянтинівна

yevheniia.shyshkina@khti.edu.ua

Кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки.
Досвід роботи 20 років. Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць.

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Мотенко Ярослав Володимирович

yaroslav.motenko@khti.edu.ua

Кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки.
Досвід роботи 20 років. Автор 70 наукових та навчально-методичних праць.

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти наукового мислення, а також світогляду відповідальних громадян та патріотів своєї держави. Курс включає в себе вивчення історії грошового обігу в світовому масштабі та в Україні. Він дозволяє аналізувати не тільки політичні, економічні та культурні процеси минулого людства, відображені на грошах на різних

етапах розвитку в глобальному та регіональних масштабах, але й за допомогою методики спеціальної історичної дисципліни — боністики — робити висновки щодо особливостей суспільного та особистісного розвитку, які проявлялись під час здійснення грошових випусків. Отримані здобувачами освіти знання враховують сучасний стан та найбільш актуальні досягнення історичної науки, гуманітаристики в цілому, в дослідженні минулого]

Мета та цілі дисципліни

[Отримання здобувачами освіти фундаментальних знань з історії грошового обігу, як основи формування світогляду відповідального громадянина, носія інтелектуальних, моральних і естетичних якостей, гідних високоосвіченого фахівця. Курс покликаний надати здобувачам освіти вміння самостійно аналізувати історичні процеси, причини та наслідки певних подій тощо]

Формат занять

[Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (виконання контрольного завдання), консультації. Підсумковий контроль – залік]

Компетентності

Згідно ОНП

Результати навчання

Згідно ОНП

Обсяг дисципліни

Денна форма навчання. Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити [ECTS]: лекції – 16 год., практичні заняття – 32 год., самостійна робота – 72 год.]

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

[Історія України в обсязі, передбаченому програмою загальноосвітньої середньої школи]

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

[Питання, що розглядаються представлені згідно з проблемно-хронологічним методом. Студенти на основі раніше отриманих знань вивчають причинно-наслідкові зв'язки, сучасні актуальні концепції. Методами навчання є словесні, наочні, практичні. Студенти мають можливість отримати досвід публічних виступів, дискусій, написання наукових робіт тощо. Форми оцінювання знань студентів: поточний і підсумковий контроль знань]

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Бартер та перші грошові системи	2
Тема 2. Монетні системи Стародавньої Греції і Риму.	2
Тема 3. Гроші середньовічної Європи.	2
Тема 4. Формування грошової системи Київської Русі	2
Тема 5. Особливості грошей у Польсько–Литовській державі. Гроші козацько–гетьманської доби	2
Тема 6. Грошові системи нового часу. Гроші Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій	2

Тема 7. Гроші України у складі СРСР	2
Тема 8. Класифікації грошей новітнього часу. Формування грошової системи незалежної України	2
Загальна кількість годин	[16]

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти а
Тема 1. Походження та суть грошей	2	0,25
Тема 2. Сутність грошей як економічної категорії	2	0,25
Тема 3. Гроші Стародавньої Греції на території сучасної України в період VII ст. до н.е. - I ст.н.е.	2	0,25
Тема 4. Основні типи монет Стародавнього Риму	2	0,25
Тема 5. Грошове господарство середньовічної Європи	2	0,25
Тема 6. Основні типи монет середньовічної Європи	2	0,25
Тема 7. Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі.	2	0,25
Тема 8. Виникнення та еволюція гривні	2	0,25
Тема 9. Основні риси грошового обігу в Україні у XIV- першій половині XVII ст.	2	0,25
Тема 10. Розвиток кредитних операцій на території Речі Посполитої	2	0,25
Тема 11. Елементи грошового господарства на території українських земель у складі Російської імперії	2	0,25
Тема 12. Становлення банківської системи Австрійської (Австро-Угорської) імперії	2	0,25
Тема 13. Грошовий обіг в українських землях в міжвоєнний період та під час Другої світової війни	2	0,25
Тема 14. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни, в роки «Відлиги», «Застою» та «Перебудови»	2	0,25
Тема 15. Становлення грошової системи України у 1990-х	2	0,25
Тема 16. Формування основних елементів фінансової системи України на початку XXI ст.	2	0,25
Загальна кількість годин	32	$\sum_{i=1}^n a_i=4$

Лабораторні заняття

Не передбачені

Контрольні роботи

Не передбачені

I

Самостійна робота

Самостійна робота передбачає самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання контрольного тестового завдання

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Класифікації грошей	4
Тема 2. Особливості банківництва Римської імперії	9
Тема 3. Розвиток банківництва в середньовічній Європі	9
Тема 4. Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі	9
Тема 5. Банківництво та податки Польсько-Литовської держави. Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	9
Тема 6. Банківська та податкова система на українських землях у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій. Зародження страхування	9
Тема 7. Банківська, податкова та страхова системи СРСР	9
Тема 8. Особливості побудови банківської, податкової та страхової системи в Україні	9
Загальна кількість годин	72

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.

Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

1. Онлайн-курс «Фінансова грамотність для освітян». URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/financial-education-for-teachers/>
2. Онлайн-курс «Просто про гроші» <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/prostogroshi-financecourse/>
3. Онлайн-курс «Money and Happiness» <https://www.coursera.org/learn/money-and-happiness>
4. Онлайн-курс «Економіка грошей та банківської справи»
5. <https://www.coursera.org/learn/money-banking>
6. Онлайн-курс «Фінанси для всіх»
7. <https://www.coursera.org/specializations/finance-for-everyone>
8. Онлайн-курс «Вступ до теорії вартості грошей у часі (TVM)»
9. <https://www.coursera.org/learn/time-value-of-money>
10. Онлайн-курс «Money, Risk, and Ethics: The Psychology of Decision-Making»
11. <https://www.coursera.org/learn/risk-money-and-moral-reasoning>
12. Онлайн-курс «Майбутнє платіжних технологій»
13. <https://www.coursera.org/learn/paytech>
14. Онлайн-курс «Money, Wealth, and Happiness»
<https://www.coursera.org/specializations/money-wealth-and-happiness>

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Дмитренко В. В. Історія грошей / В. В. Дмитренко, М. Ю. Відейко. Харків : Фоліо, 2025. 121 с.

2. Цифрова валюта у світі та в Україні: правове регулювання, судова практика, цифрові валюти, е-гривня, віртуальні активи, криптовалюти. – Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 298 с.
3. Brown, Brendan, and Robert Pringle. A Short History of Modern Money. In: A Guide to Good Money: Beyond the Illusions of Asset Inflation. Cham: Springer International Publishing, 2022. PP. 115–139.
4. Brunton, Finn. Digital cash: The unknown history of the anarchists, utopians, and technologists who created cryptocurrency. Princeton University Press, 2020. 82 p.
5. Gkikaki, Mairi Early Forms of Money. The Origins of Money in the Iron Age Mediterranean World. Cambridge: Cambridge University Press. 2022. 72.2. PP. 576–578.
6. Lane, Frederic Chapin, and Reinhold C. Mueller. In: Money and Banking in Medieval and Renaissance Venice: Volume I: Coins and Moneys of Account. JHU Press, 2020. 77 p.
7. Madden, Frederick William. History of Jewish coinage and of money in the Old and New Testament, 2022. 86 p. 6. Michail, Nektarios A Brief History of Money and Credit. In: Money, Credit, and Crises: Understanding the Modern Banking System. 2021. PP. 3–26.
8. Orhan, Zeyneb Hafsa Money from the viewpoint of Islam, history of Islam and Islamic economics. In: Islamic Monetary Economics: Finance and Banking in Contemporary Muslim Economies. 2020. 23p.
9. Parisot, James. Money, Commerce, and the History of Capitalism. In: Science & Society 2021. 85.4. PP. 527–535.
10. Bernholz, Peter. Monetary Regimes and Inflation: History, Economic and Political Relationships, 2nd Edition. Edward Elgar Publishing. 2015
11. Spang, Rebecca L. Akinobu Kuroda. A Global History of Money. In: International Review of Social History 2022. 67.3. PP. 561–564.
12. Von Glahn, Richard. Fountain of fortune: money and monetary policy in China, 1000-1700. Univ of California Press, 2023. 57 p.
13. Walton, Jo Lindsay. Bitcoin and stone money: Anglophone use of Yapese economic cultures, 1910-2020. In: Finance and Society 8.1. 2022. PP. 42–66.
14. Wang, Helen A short history of Chinese numismatics in European languages. In: Early China. Vols 35– 36, 2012–2013. PP. 395–429 14. Xu, Jin. Empire of Silver: A new monetary history of China. Yale University Press, 2021. 93 p

Додаткова література

1. Бедратенко О. Цифрові валюти – що про них говорять у США та в Україні. Голос Америки, 17 червня 2021 року. URL: <https://www.holosameryky.com/a/Krytovaluty-tsfrovi-valiuty/5928491.html>
2. Белінський О. О. Еволюція законодавчого регулювання грошового обігу в Україні: історичний та правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. Т. 2. №. 87. С. 290-295.
3. Павлюк Ярослав. Майбутнє цифрових грошей в Україні. Економічна правда, квітень 2023 року. URL: <http://epravda.com.ua>
4. Радченко О. М. Поняття грошового обігу та грошової системи як фінансово-правових категорій. *Право і суспільство.* 2020. № 3. С. 125-135.
5. Радченко О. М. Право грошового обігу як підгалузь фінансового права. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 10. С. 205-210.
6. Проведення грошових реформ у СРСР 1922-1991 рр. Дніпропетровський національний історичний музей. URL: <https://www.museum.dp.ua/uk/article0621>
7. Тимошик М. Приватні металеві бони в грошовому обігу Галичини (XVIII – початок XX століття): історичні передумови виникнення, механізми функціонування та роль у соціально-економічному розвитку регіону. *Вісник науки та освіти.* Київ, 2025. С.1930-1943 DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1930-1942](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1930-1942)
8. Тимчасовий Закон Української Центральної Ради про випуск державних кредитових білетів Української Народної Республіки. 19 грудня 1917 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. URL: https://tsdavo.gov.ua/wp-content/grand-media/image/9_1115-1-1-172.jpg.
9. Про грошову реформу в Україні: Указ Президента України від 25.08.1996 № 762/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/762/96#Text>.

10. Про розширення введення в обіг купонів багаторазового використання: Постанова Каб. Міністрів України від 04.04.1992 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-92-p#Text>
11. 1918, з'явилися в обігу перші українські банкноти – карбованці УНР. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://surl.li/yrwput>.
12. Methodical guidelines for seminar classes and independent work on "History of money": for English-speaking students of the specialty 053 "Psychology" / comp. Y. K. Shyshkina ; National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute". Kharkiv : NTU "KhPI", 2024. 17 p. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87263>
13. Zetsche D. A., Annunziata F., Arner, D. W., Buckley R. P. (2021). The Markets in Crypto-Assets regulation (MiCA) and the EU digital finance strategy. Capital Markets Law Journal. 2021. Vol. 16 (2). P. 203–225. DOI: <https://doi.org/10.1093/cmlj/kmab005>

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАНУ <http://history.org.ua/uk>
2. Культура України. Електронна Бібліотека // <http://elib.nplu.org/>
3. Український інститут національної пам'яті [<https://uinp.gov.ua/>]

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо відповідно до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
0,4	-	0,4	0,2

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1+k_2+k_3+k_4=1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = \Pi \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + \Pi k \cdot k_4,$$

де: Π – середньозважена середня оцінка за поточний контроль,
 I – оцінка за виконання індивідуального завдання,
 K – середньозважена оцінка за контрольні роботи,
 Πk – оцінка за підсумковий контроль.

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i},$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за практичне заняття.

$$I = \frac{I_1 \cdot c_1}{\sum_{i=1}^n c_i},$$

де: c_i - ваговий коефіцієнт за індивідуальне завдання]

Шкала оцінювання

Поточні оцінки за кожну складову (Π, K, I, \dots) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої О_з [з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону]

35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
30.08.25

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

Дата погодження, підпис
30.08.25

Гарант ОП
I

